

FAMILIAR

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU-LITERARIU CU ILLUSTRATIUNI.

DIN TRECUTULU ASSOCIATIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATUR'A ROMANA SI CULTUR'A POPORULUI ROMANU.

Dlu Georgiu Baritiu, in calitate de presedinte alu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a româna si cultur'a poporului românu, in discursulu seu de deschidere a adunarei generale a XXVIII-a, tiênuta in 27 si 28 Augustu n. a. e. la Fagarasiu, trecu in revista activitatea de 28 ani a acestei societati culturale. Acést'a revista este prea interesanta, si noi cugetamu a face unu bunu serviciu cetitoriloru nostrii comunicânduli-o acé'a baremi in estrasu.

„Douédieci si optu de ani ai existentiei unei societati precum este acést'a a nóstra, — dice dlu Baritiu, — facu unu periodu lungu destulu mai vértosu in acestu vécu dominatu de vaporu, de electricitate si de alte minuni ale sciintiei, pentru cá se merite, ba chiar' sè se sèmtia trebuint'a de a privi inapoi si a trece cu ochii sufletesci prin revista tóta activitatea Asociatiunei transilvane din acei 28 ani. Pruncii nascuti in anulu nascerei acestui institutu de cultura, cum si acei'a cari in 1861 amblá in camasia lunga, astadi suntu juni si barbati in tóta poterea vietiei si ei déca voiescu sè se orienteze in viitoriu, ar' face fórté reu déca nu ar' intrebá, care a fostu trecutulu parintiloru

In câtu petru mine, ve rogu, on. domni membri, cá mai vértosu in interesulu generatiuniloru moderne, care ne urméza nóue betrániloru, se ve tragu luare-aminte la trei momente, care mie mi-se paru de importantia suprema, déca voimu se judecamu dreptu activitatea Asociatiunei transilvane pentru literatur'a româna

si cultur'a poporului românu. — Acelea trei momente suntu:

1. Epoc'a in care s'a infiintiatu acésta Asociatiune.
2. Program'a séu sfer'a ei de activitate, pe care Asociatiunea 'si propusese a o percurge si realisa.
3. Resultatele ei.

Se vedemu deci mai antâiu, intre ce imprejurari traia poporulu românu pe la finea anului 1860 cându s'au inaintatu proiectulu de statute la gubernatorulu principele Lichtenstein cu rogarea cá se le substérna Maiestatii S'ale pentru preainalt'a si gratios'a confirmare, ce'a-ce s'a si intemplatu prin prea inalt'a decisiune din 6 Septembrie 1861 spre nespusa bucuri'a nu numai acelor 180 de români cari au subscrisu prim'a petitiune in acésta cauza, ci spre bucuri'a miriadelor 6meni, câti au iutiesu la momentu marimea acestui daru alu Augustului Domnitoriu, unu daru acést'a, de care poporulu românu nu erá dedatu pâna atunci se primésca dela nimeni in 70 de ani. Unu Josifu II in véculu trecutulu si unu Franciscu-Josifu in véculu acést'a in modulu loru sublimu de a cugetá au sciutu se dica si natiunei nóstre: Voi cereti se vi se permita a ve cultivá voi in de voi, limb'a, literatur'a vóstra, a ve perfectoná in tóte sciintiele si artele si cu atátu mai vértosu in sciintiele practice. Éta, Eu ve deschidu calea la tóte, cu singur'a conditiune, cá voi se fiti si se remâneti ómeni cu mintea intréga.

Ce nu ar' fi datu strabunii nostrii înainte cu două și cu trei sute de ani pentru o libertate cum a fostu acést'a?

Dara vai, pre câtu erá darulu monarchului de nepretúit, pre atát'a mijlócele materiali ale poporului nostru aici in acésta tíera nefericita eráu cerute și impartíte la mii de alte lipse și neajunsuri. Sub dominiatiunea austriaca s'a fostu introdusu mai multe imposité nóue, necunoscute pâna atunci in acésta tíera; nu sciu inse cum se intemplá, cá acel'asi regimu ingrigise, cá poporulu care munciá și voiá se muncésca se póta și cáscigá bine, cá se aiba din ce dá, precum și dedeá.

Eráu inse alte lipse și nevoi nenumerate, remase din treculu dorerosu pe umerii nostrii.

In cei dícece ani trecuti dela resboiulu civilu pâna la 1860 preste două sute de comune rurali romanesci parte arse intregi, altele pe jumetate séu pe a trei'a parte, poporulu a fostu silitu se le restaure cá se aiba unde se scuti de asprimea clieme nóstre. — In acel'asi témpu de dícece ani multime de beserici și case parochiali arse ori ruinate, s'au restauratu totu de cátra poporu.

Sub sistemele vechi feudali se decisese de repetíte-ori, cá se se mai faca și pentru romani 3 (dícemu trei) scóle románesci in Fagarasú, in Hatiegu și Cetatea-de-pétra.

A venitu inse sistem'a absolutistica si afându anume pe poporatiunile rurali de tóte nationalitatele in stare de semibarbare, cu voint'a s'a deferi a impusu și poporului románu din acéstea două tíeri Ungari'a și Transilvani'a, in locu de trei scóle preste trei mii cu limba de propunere materna. Combinându dupa dese raporturi ale celor doi referenti scolastici din acelu periodu numitu alu absolutismului de 10 ani, vomu aflá cá in dísul periodu in mani'a toturoru greutatiloru totu se deschisera pâna 600 de scóle de ambele confesiuni.

Comune, beserici, case parochiali, scóle au costatu restaurarea loru milióne scóse din sudórea poporului preste cele vre-o 19 milióne fl. m. c., care se scoteáu din Transilvani'a pentru tesaurulu statului.

Nu ne este permisú a uitá, cá indata in 1849 prin arderea noteloru kossuthiane in piátiele publice cátev'a milióne au sburatu și din pungile poporului románu.

Cu tóte acestea perderi enorme, fruntasii poporului trebuíu se cugete la restaurarea și respective infintíarea din nou și câtu mai curéndu de instituté superióre de cultura. Localitatile din Blasiu servisera cându cá prinsori cându cá casarme, batjocurite, ruinate, asceptáu redeschiderea loru. In urmarea devastatiuniloru 17 ani nu s'a datu pâne la 200 de studenti din fundatiunile vechi.

La episcopi'a (acum'a metropoli'a) din Sibiu nu ar' fi ajunsu nici-unu milionu spre a o scóte din vechi'a desolatiune. De unde se iésa milionulu, déca nu totu din sudórea poporului; și elu a esítu, este de fația vedíutu și pipaitu in fonduri și reabilitati. Seminaru pentru teologi, institutu de pre-

parandia trebuí se se infintíeze cum ai díce, storcându apa din pétra.

Este unu colíu de pamentu in acésta tíera, locuitu de o rassa de ómeni fórté valorosi, activi pre atát'a, pre câtu și descepti; acei'a inse mergeáu cu cacíul'a in mâna și cu pung'a plina, cá se se róge de altii, se primésca și pe pruncii loru pe la scóle de alte limbi. Pâna cându acésta umilire și rusíne, 'si dísera ei; scósera in vre-o cincí ani 74 de mii fl. mon. conv. și redicara cu ei partea cea mai mare a scóleloru gimnasiali, éra apoi obositi de-o-camdata de a mai infintíá și fondu de salarii, se obligara pe dícece ani, cá se platésca salariile prin cotisatiune, fia-care dupa poterile s'ale Acést'i'a eráu Brasioveni cu impregiurimea. — Totu in Brasiovu s'a infintíatu in 1850/1 prim'a reuniune de femei pentru crescerea fetitíelor remase orfane de parinti dupa omorfrea loru in revolutiune. Spre scopulu acést'a s'au cerutu unu altu fondu de 30 pâna in 40.000 fl. m. c.

Statulu absolutisticu cereá mereu dela romani functionari din sângele loru, cari se scia tóte trei limbile patriei. Pâna in anulu 1861 numerulu tinerilrou románi ascultatori de drepturi la academi'a din Sibiu in cursulu de 4 ani treceá preste 100, multi inse din acei tineri eráu sustienuti la studiu din colecte nationali.

In totu cuprinsulu acestei tíeri abiá eráu vre-o dícece advocati de nationalitate romána, cari cunosceáu și limb'a germána; alti câtív'a intrasera in functiuni de ale statului. Dupa spus'a unor membrii dela curtea inalta, numai procesele urbariali se gramadisera pâna la unu numeru de treidíeci de mii. Se cugetamu la spesele impreunate cu acelea.

Nu ne este permisú a trece cu vederea nici grigile cele mari ale poporatiuniloru militarisate, pâna ce le-au ajutatu D.-díeu cá se-si asigure fondurile și se le aduca la destiniatiune loru, de care astadi se bucura totu poporulu nostru.

Asíu mai poteá atinge si alte greutati fatali, cu care luptáu románi pe la 1860, dara fiindu acelea de natura mai delicata decâtu tóte celelalte memorate pâna acilea, nu voiu se ve superu cu de acelea.

Eu din partea mea ori-cându trecu prin memori'a mea tóte acelea lupte ale vietíei poporului romanu, reflectându totu-odata la Associatiunea transilvana, nu me potu mirá de modestele s'ale inceputuri și nu me alteréza intru nimicu nici sum'a resulteloru activitatii s'ale, care unor ómeni se paru multu mai puține decâtu suntu ele in realitate.

Déca vomu tíeneá inaintea ochiloru numai program'a, vasta, piramidala, a cárei realizare o luase asupr'asi Associatiunea transilvana, și déca nu vomu uitá cu totul, cá numai D.-díeu facuse lumea in 6 díle și inca din nemicu, atunci dá, Associatiunea nóstra va fi facutu fórté puçinu in 28 de ani. Și érasí déca cineva ar' pretíut activitatea unei societati literarie și de cultura numai din punctu-de-vedere materialu

dupa averi in bani si realitati, dupa fonduri consolidate, atunci dá, s'ar' poteá érași díce cu totu dreptulu, cá Associatiunea nóstra a facutu puçinu sí cá este seraca.

O societate literara, séu científica, séu cultivatóre de arte sí de diverse ramuri ale industriei, ori de agricultura, nu este nici banca de speculatu ca bani sí nici consortiu de comercianti, cari alérga dupa cásciguri pe uscatu sí pe mare. Lucra sí societatile literarie sí de cultura, cu óresi-care capitaluri, dara cáscigulu pe care-lu arunca acestea nu mai este imediatu celu materialu, ci cu totulu altulu neasemenatu mai mare, pe care numai unu Harpagonu 'lu va dejosí cá se voiéscá a-lu pretiuí in bani sí se intrebe cá sí speculantií dela burse, „was kauf ich mir dafür?“

Associatiunea nóstra a impartitu in 25 de ani in burse la studenti in diverse clase sí specialitati, in tíera sí in afara v. a. fl. 32,077. — In acel'asi periodu 's'au numeratu in ajutórie la invetiacei sí sodali de meseriasi dela diverse industrii v. a. fl. 6630. — S'au impartitu ajutóre pentru scóle lipsite sí in tíenuturi periclitate v. a. fl. 3400. — S'au vocatu sí unele premi literarie fórté modeste cu v. a. fl. 601. — Literatur'a sí interesele Associatiunei au fostu aduse la cunos-cint'á publiculu cetitoriu in 7 ani prin 7 publicatiuni in formatu 8-vu sí prin organulu seu oficiosu „Transilvania“ in 20 de tomuri formatu 4°, care tóte au costatu in suma aproximativa, labóre, hartia, tipariu, expeditiune v. a. fl. 16000. — Adunându aceste cifre intru o suma totala, vomu aflá cá Associatiunea cheltuise pentru scopurile s'ale in 28 de ani sumasiór'a de v. a. fl. 58.700.

Óre inse unde suntu fructele acelei sume cheltuite? va intreba speculantulu dela bursa.

Déca noi am fi anglii, in locu de ori-ce altu respunsu am intreba sí noi pe speculantu: Ce capitalu representa cutare ingeneriu, cutare advocatu, medicu, architectu, agronomu, silvicultoru, comerciantu, functionariu la vre-unu institutu de creditu, publicistu, profesoru, cari toti sí fiacare au venitu siguru câte 2000 fl. pe anu? Déca diu acestea clase de cetatiéni ar' fi esítu in cei 28 de ani numai 20 de tineri ajutati cu stipendii dela Associatiunea transilvana, cari astadi prelânga frumós'a loru positiunne soçiala au câte dóue mii floreni v. a. venitu anualu, adeca cu totii 40,000 fl., apoi acésta suma cá interese de 5%^o representa unu capitalu de 800,000 fl. v. a. — Totu dupa acestu metodu ar' calculá englesulu practiculu sí cu ajutóriele date meseriasiloru, l'ar' intreba pe fia-care, câtu costa capulu sí braçiele s'ale, éra meseriasiuulu practiculu i-ar' respunde: Capulu sí braçiele mele au valórea de 20,000 fl., pentru-cá alu meu cáscigu siguru este 1000 fl. v. a. pe anu.

Intr'ace'a meritulu celu mai mare sí neperitoriu alu Associatiunei transilvane nici-decum nu stá intru impartirea aceluorv vre-o 50 mii floreni la studenti sí la invetiacei, ci adevérat'a ei putere datatóre de viétia s'a manifestatu indata dela inceputu sí urméza a se manifestá pâna in

diu'a de astadi in admirabil'a s'a influentia morala, cu care a petrunsu tóte fibrele vietiei poporulu nostru in acésta tíera sí in afara. Nu diu vre-o desiértatiune usóratica o dícemu acést'a noi ar-delenii, ci numai pentru-cá asia placuse lui D.-díeu sí monarchulu nostru, cá érași totu dintre muntii acestei tíeri se se dea boldu activitatii nationale romane sí inaintarii ei in cultura sí civilizatiune.

O multime de parinti cu stari sí cu averi considerabili, vedíéndu cá s'a formatu o societate care ajuta la studii pe fii parintiloru mai lipsiti, impinsi de o justa ambitiune au inceputu se ingrigiéscá sí ei cu totulu altmintrea de instructiunea sí educatiunea prunciloru proprii.

Cându au vedítu femeile române cu oca-siunea primei expositiuni române din 1862, cá munc'a loru de casa este laudata sí premiata in faci'a tíerei, cá sí cum ar' fi vibratu priu tóte fibrele loru unu curentu electricu dintr'o columna Voltaiana, asia s'au sémítu tóte incuragiate sí totu-odata consolate in spiritulu loru.

Cându lumea vedíu, cá productele poetice ale geniulu românu suntu laudate sí premiate in persón'a neuitatulu nostru amicu Andreiu Muresianu, éra art'amusiceii in aplaudarea sí premiarea Elisei Circa, o multime de talente fusera impin-tenate, cá se-si ceree sí ele poterile loru in ambele acelea arte. Premiile, unulu de 50 sí altulu de 30 de galbini votate cu ace'a oca-siune nu in-semnáu nemicu in comparatiune cu escelent'a rivalitate desceptata prin acelea.

Sí concertulu sí chorulu din 1862! Numerati ve rogu, déca poteti, concertele sí chorurile câte s'au infiintiatu de atunci incóce pâna sí in tíenuturile cele mai ascunse ale muntiloru, unde se audu numai sunetele doióse ale fluierulu pas-torescu.

Inse nici acestea nu suntu cele mai mari merite ale Associatiunei transilvane. Cându trasera in discussiune regulele limbei române filologi cá Cipariu, cá Laureanu, Gabrielu Munteanu in audíulu unui publicu de optu sute de persóne, in frunte cu cei doi prelati, cându acelu publicu audi din graiulu unui'a din trénsii, cuventele: „cum voiu merge acasa, voiu emitte cerculariu cátra clerulu meu, cá de aci incolo se se introduca preste totu scrierea cu litere latine sí cu ortografi'a adoptata de cátra Associatiune,“ cine póte se mesure cu mintea s'a importantia progresulu care s'a deschisu limbei nóstre din ace'a óra inainte? Se compare ori-cine scrierile publicate pâna in 1860 cu cele de astadi, nu ale unoru scriitori de profesiune, cari la ori-ce poporu facu exceptiune dela regula, ci scrierile esíte din penele mai multoru sute de carturari, de a dóu'a sí a trei'a categoria, pentru-cá se mesure fára preocupatiune marea distantia facuta inainte.

Se va díce inse ce'a-ce s'a sí auditu une-ori, cá limb'a scrisa este numai pentru cárturari. Da, intocm'a asia, precum suntu tóte limbile scrise pentru acei'a cari le sciú atátu ceti cátu sí ale scrie. Óre inse toc'm'a asia se fia? Care poporu

din tóta lumea a știutu vre-odata mai multu din limb'a s'a, decâtu atât'a câtu a învătătu elu dintru-o generatiune in alt'a? Déca voiesci cá se scie mai multu, ai se te faci apostolulu seu, se mergi la elu și se-lu înveti limb'a. Associatiunea nóstra avându și acésta missiune importanta concredîtu ei prin statute de cătra monarchu, a implinitu-o asía, încátu ea póte díce in cugetu curatu, cá influinți'a ei tocm'a in punctulu acest'a este cea mai salutara. Betrâni nostri 'si potu aduce aminte, cá Associatiunea nóstra 'si tîenuse adunarile ș'ale anuali inca și in regiuni de acelea, in care pe locuitorii din locu români curati î-i prindeá miratea, cându audiáu pe asía numitii domni vorbindu și ei românesce. Astadi din aceleasi regiuni ne vinu sciri despre scóle bune infintiate, reuniuni de femei române, representatiuni dramatice, reuniuni de cântari, consortiuri de credite, zidiri de beserici nóue și alte întreprinderi folositoare, in care se manifesta viét'ia poporului.

Limb'a româna vorbita asía precum cere geniulu ei, are in sine-si unu farmecu misteriosu, care cuceresce audiulu omenescu, precum 'lu cuceresce cea italiana, séu dialectulu Franciei meridionale cum și celelalte dóue limbi neolatine. De aici se esplica și impregiurarea, cá inavutirea și cultivarea limbei române in proportiunea in care se desvólta și cunoscintiele omenesci, este impreunate cu greutatea neasemenatu mai puține decâtu cultivarea altoru limbi, care diferu cu totul in vocabulariu in formele gramaticali, in sintaxa și in totu spiritulu loru de tóte limbile neolatine, cá și de cele dóue classice, un'a numita a díeiloru, éra ce'alalta a imperatoriloru.

Cá infintierea și sustînerea Associatiunii transilvane a fostu și mai este inca pe tîmpu îndelungatu un'a din cerintiele cele mai imperiose ale natiunei nóstre in acésta monarchia, se cunosce și din impregiurarea, cá preste puținu dupa inceperea activitatii ei, in Aradu și la Cernauti s'a sîmțitu ace'a-si necesitate de a cultivá literatur'a româna și pe poporul românu din acelea dóue țeri, nu numai prin beserica și scól'a, ci și pe acésta cale apucata de acei 180 de români in anul 1860.

Cá umbr'a.

Cá umbr'a ce incepe se scada totu mereu,
Peri-v'a pentru tene in nópte chipulu meu,
Departé vomu fi vecinicu și nu ne-om mai vedeá
Si dílele trecute in veci n'omu mai aveá.

Si 'n nópte se va stinge, unu visu ce 'n amagire
Legatu-ne-a de-olalta prin frageda iubire,
Si nóptea va fi mare si lunga o vecie
Si totu asía de lunga dorerea o se fie!

Aflá-vei óre cându-v'a o inima se bata
Totu cu asía caldura precum bateá odata,
A mea la întîlnire; — dar' nu vei scí aflá
Pre omulu ce odata plângeá inaintea t'a,

(1887.)

Georgiu Simu.

INELULU.

— Novela. —

(Urmare.)

IX.

Ómenii, adeca bas ngii, lautarii și dintre privitori cea mai mare parte, mersera se mânânce și ei la amédi și ast'felu joculu se contenise pentru câtv'a tîmpu. Nici acam cându Pavelu și dupa elu Gligore esisera in curte, nu se réncepuse, cá-ci fetele érau duse se întórca lân'a, care se uscasa destulu pe o parte

Lautarii se reasiediasera pe laviti'a deinaitea meriloru, éi' Stoic'a dîrstariulu, care érá „cum ti-e sturzulu“ se pusese lângá cobzaru și-lu pusese se-i díca o „manea“ turcésca, pe care se încercá elu s'o cânte din gira, dar' nu prea isbuteá de multele sughițiaturi care-i intrerupeá cânteculu.

Cum vedîu pe cei doi coconasi începú se strige: „brava“ vedi asía, pofitiți și d.-vóstra la jocu, dar' pâna un'a alta, lautarii ar' trebui se-si mai ude gátulu.

Gligore, de frica se nu-lu dee de голу Stoic'a, pe care-lu vedeá cu totul ametítu, scóse o „bancuti'a“ și díse:

„Lasa pe lautari cá am eu grigia de ei și du-te de bea un'a in sanetatea mea.“

Stoic'a se sculá și merse cá m șiovaindu la Gligore de luá „bancuti'a“ din mân'a lui. Ast'a o faci fára se fi rostitu unu singuru cuventu. Dupa-ce luase banulu din mân'a lui Gligore, 'si puse degetulu pe buze, clintí cu cód'a ochiului spre Pavelu și se duse spre pórtá.

„Se vedi cá érași o se i-se aprindia rachiulu in elu cá deunadile, díse Pavelu.“

„Nu te teme cá a beutu elu și mai multu respunse Gligore, apoi merse se zorésca pe fete la intorsu

Cându trecú Stoic'a pe lângá Pavelu i díse: Dá-mi o bancuti'a cá te cunoscú.

Lui Pavelu i érá sila și pentru a scapá de elu i dete bancuti'a desí se temeá cá beutur'a prea multa i va stricá lui Stoic'a.

Fetele n'acceptara pâna se vina Gligore, grabiáu ele și nezorite, cá-ci vremea pierduta mergeá pe sém'a placerei loru, dar' asía érá naravitu Gligore și naravu din fire, n'are lecuire.

Pavelu întrebá pe lautari:

„Sciti se díceti unu valsu séu o polca?“

„Cum nu,“ respunse Bálau, asía-lu chiamá pe „primasiulu“ lautariloru, care portá dísulu nume pe semne fiindu-cá érá negru cá o cíóra. „Cum nu,“ mai repetá odata Bálau, „scim se dícem și zvaltíu, și polca ba pâna și „cotrodonsu.“

„Cându voru veni fetele, se díceti unu valsu,“ porunci Pavelu.

„Bine coconasiule, vomu díce.“

Pavelu se retrase, cá-ci veniáu flacái, între ei și Vastí, pe care nu-lu poté suferi.

„Este iertatu, coconasiule, se jucamu unu calusiériu, pâna voru veni fetele?“ 'lu întrebá unulu dintre fetiori.

Miculu gourmandu.

„Ertatu, cum nu,“ response Pavelu și se oprî, că se privéscă la acelu jocu voinicescu, dar' i-se strică tóta placerea, vedîndu că vatavalu calușieriloru nu erá altulu decâtu Vasfi.

„Ce omu scârbosu,“ 'si dîse elu și acum i pareá reu că le dase voie flacăiloru de a jocá calușierii, cu atátu mai reu i pareá fiindu-că fetele gatasera intru ace'a cu intorsulu lânei și-si tocniáu andrócele că se vina la jocu.

Pavelu merse intru întêmpinarea Tîchii.

„Scii se joci valsu? o întrebâ elu cu unu zimbetu căm sfitiosu.

„Sciu, coconasiule,“ response Tic'a, mijindu ochii, dar' totu-odata ivrosîndu-se de placere.

„Se jocamu dar' unu valsu impreuna,“ dîse Pavelu.

„Da, da, se jocamu,“ strigá cu veselia Mari'a Grecu, venindu cu Gligore, care se incercase in mai multe rënduri se-i vorbésca de melulu Tîchii, pe care inse ea nu voise se-lu asculte cu nici unu pretiú. Că s'o imbuneze, că-ci Mari'a se superase fórté tare pe elu, Gligore i spusese că va jocá unu valsu cu dên's'a.

Se apropiasera de jocu, unde se oprira pentru a privi.

Pavelu stateá lînga Tic'a de asta-data mirosulu busuiocului din mân'a fetei nu-i erá neplacutu, nu-lu mai asemená cu mirosulu taméii din cadelniti'a dela petiórele mortului. Celu mai finu parfumu nu i-ar' fi fostu mai placutu, mai dragu decâtu mirosulu ácestei flori tieranesce.

„Ce te totu uiti la flacăulu cel'a,“ dîse de odata Pavelu, și fruntea s'a atátu de senina pâna acum, se posomorí.

„D'apoi nu este vatavalu calușieriloru,“ response Tic'a, ivrosîndu-se puçinu, ciúda se-i fi rumentóre faci'a, séu máchnirea?

Pavelu se uitá pe sub sprâncene la féta, dar' tacu, câtv'a vreme.

„Jucat'a-i multu?“ o întrebâ intr'unu târdíu.

„Tóte jocurile,“ dîse Tic'a cu ochii sclipitori de multiemire. „Dar' d.-t'a de ce te-ai dusu?“

„Sî te-a luatú in braçie vr'unu fetioru?“ 'si urmá Pavelu întrebările, fára se fi respunsu.

„Cum se me fi luatú, dar' n'am inelu in degetu.“

„Inelulu meu?“ siópti Pavelu.

Tic'a mijí ochii și începú se traga de chia-tórea íiei s'ale, de credeái că vré s'o rupa de-acolo. Dar' de unde s'o rupa?

Tocmai atunci sfêrsíra calușierii joculu loru.

Vasfi, esîndu din cercu, trecú pe lînga Tic'a și o privi cu nisece ochi invapaiati.

„Haide Balane,“ strigá Pavelu, luându pe Tic'a de mâna și tragându-o in cercu, „dî valsulu.“

Balanu începú se dîca, soçiú-seu cu laut'a și celu cu clarinetulu și cu cobz'a dupa elu.

Nu eráu nisece tonuri minunate, erá unu valsu vechiu de-a lui Lahner, reu esecutatu și cu tóte astea lui Pavelu i-se pareá cânteculu tîganiloru cum nu póte pareá mai frumosu ângeliloru cântarile serafimiloru și ale cheruvimiloru

din ceriu, că-ci cuprinsese pe iubít'a inimei s'ale de midilocu și strêngându-o de peptulu seu celu svêcnindu se pornise cu ea in acelu vârteju minunatu, care te face se te credi aripatu și inal-tiatu de pe acestu pamentu plinu de miserii.

Dara și sburá têne'r'a și frumós'a parechia. Toti se uitáu la Pavelu și la Tic'a. Pâna și cocón'a Leftera, care priviá din feréstra, oftá și-si sterse mereu ochii, pe semne că se-i véda mai bine. Erá slaba de inima, biét'a cocóna, asîa încátu la alte privilegiiuri, mai mici decâtu ast'a, i-se stringeá baierile inimei de i-se faceá inim'a câtu unu purece numai și atunci ochii nu-i vedeáu bine.

Vasfi inse inghiteá mereu la noduri; Cum nu! joculu de calușieri in care jucaser'a pamentulu i umpluse gâtlejulu de prafu și acum silitu erá se inghita ne'ncetatu. Celu puçinu asîa trebuia se véda toti, câtú i vedeá beregat'a gâtului mișcându-se ne'ncetatu de susu in josu și de josu in susu și gur'a latîndu-se mereu, că și cându i-ar' fi plina de acréla. Ochii sei urmareáu mereu pe Tic'a.

Pavelu o invêrtise de vre-o câteva ori dintru antáiu, cu peptulu svêcnindu de bucuria și de fericire, cu ochii lucitori de multiemire, cu gur'a zimbitóre de placere, dar' resuflarea s'a cea lina se prefacú pe nesêmtite in gâfaiéla, ochii i-se căm rosíra de oboséla și gur'a i-se inelestá de opintire. Mai facú inca unu inconjuru, apoi nu mai potú, incetá de a mai jocá și esf cu Tic'a in cerculu privitoriloru.

Stergându-si fruntea de sudóre dîse cătra féta, cu buzele palite și cu glasulu inca tremurându de oboséla:

„Cum te-asi mai redicá in braçie, dupa obiceiulu vostru, déca nu mi-ar' fi rusíne.“

„Si-apoi nici joculu nu este inca ispravitu“ adause Tic'a fára a poté retîné o lina oftare.

„Nici joculu nu este ispravitu,“ repetá Pavelu in sine, că-ci întielesese prea bine oftarea fetei, apoi 'si puse capulu in peptu, că și cându ar' fi voitu se véda cu ochii, că óre de ce acelu peptu nu-i iertase că se jóce joculu pâna in sfêrsítu, fára se resufe cum o faceáu toti cei'alalti jucatori.

Cându 'si redicá érasí capulu din peptu și aruncându-si privirea incrunzata preste ómenii dimpregiurulu seu, zarí unu lucru care-lu umplú de ciúda și de máchnire. Vasfi faceá cu degetulu semnu Tichii, că se vina se jóce cu elu. Bietulu Pavelu credíu, că cinev'a naprasnicu l'a apucatu de gátu sf-lu sugrama din resputeri, cându in urmatórea clipéla vedíu că Tic'a ascultatóre, se deslípí de lînga elu și merse spre Vasfi, acelu flacău nesuferitu, care o luá indata se asiedíá cu dên's'a printre valsuitori și începú s'o invêrtésca.

Cátu erá de bádáranu, cum o intorceá de prostu, unu ursu din padure și inca ar' fi aretatu mai multa sprintenie decâtu acestu flacău.

Si-apoi musica erá óre acelu scártíaitu sfasfetoriu de laute, acelu tipetu asurdítoriu de clarineta?

De-odata i-se parú lui Pavelu, că érasí fi vine unu mirosu de taméia și că acelu mirosu

purcede chiar' de pe hainele s'ale. Dar' nu eráu numai vre-o dóue frunđiulitě de busuiocu, care din vĕrst'a Tichii se lipisera de peptulu lui cându jucase cu ea.

Cu ochii incrunțati privi pușinu la acele sermane frunđiulitě, apoi le scutură cu disprețiu de pe peptulu seu.

„Vedi bine nici joculu nu este ispravitu,“ 'si dĭse Pavelu cu necasu, „dĕca l'ai inceputu cu mine, 'lu vei sfĕrsi cu acestu bĕdĕranu, celu pușinu vei vedeĕ deosebirea. . . . Numai de nu l'ar' impinge satan'a s'o iee in brașie sĭ s'o sarute . . . dar' nu . . . cĕci Tĭc'a are inelu in degetu sĭ nu este de la elu. Ēta sĭ Gligore obositu, nici elu n'a jocalu cu Mari'a pĕna la sfĕrsitu.“

Pavelu ar' fi fostu pe deplinu mĕngaiatu, dĕca s'ar' fi spartu indata acestu valsu, care dintru antĕiu i fuseseraiulu pe pamentu sĭ care acum i se pareĕ o góla papușerie, cum i-se paruse sĭ inaintea amediului hor'a, la care privise de cólea susu din vĕrfulu dealului.

De-odata s'audi unu tĭpetu petrundiatoriu.

Vasfi calcase pe jucatórea s'a, pe Tĭc'a, cu talp'a cea grósa a cismeloru s'ale pe petioru de i-lu strivise cu totul.

„Nó, vedi drace,“ dĭse Vasfi cu nepasare la parere, in adeveru inse de-abiĕ-si poté tĭneĕ cumpetulu, de ciuda cĕ tocmai lui trebuiĕ sĕ se intĕmple asemenea rusĭne la jocu sĭ de necasu cĕ tocmai Tĭc'a trebuiserai se fia strivita de elu.

„Dór' nu tĭ-oi fi ruptu vĭ unu degetu de la petioru,“ adause elu apoi.

Nu primĭ nici unu respunsu, Tĭc'a erĕ incongiurata de muieri, care voiĕu tóte se vedĕ, ce i-se intĕmplase bieteĭ fete. Joculu se sparse. Tĭc'a fĭ dusa in sĭura, unde-i scóserai cismulitĕ'a din petioru sĭ-i gasira degetele invinetĭte. Un'a dĭceĕ se-si puna petiorulu in apa, alt'a voiĕ se-i faca o alĭfie, alt'a strigĕ se-i opere degetele cu unu cutĭtu, alt'a sustĭneĕ, cĕ trebuie frecata cu rachiu.

Cocón'a Leftera vedĭuse din ferĕstra gramadirea muieriloru, incetarea jocului, alaiulu ce urmase dupa ace'a sĭ intrebĕndu ce este, aflase tóta impregiurarea.

Mai antĕiu se uitĕ se vedĕ ce face Pavelu.

Elu stateĕ in usĭa sĭureĭ sĭ se uitĕ cându in launtru, cându afara, adeca privĕ la Tĭc'a apoi se uitasera pentru a aruncĕ nisce priviri fulgeratóre asupr'a lui Vasfi, care pareĕ sĭ elu cuprinsu de o ferbere mare.

Vasfi inse nu stete multu, ci vedĕndu cĕ aprópe toti, cĕti se interesase de Tĭc'a, dĕndu cu ochii de elu, se posomoriĕu, se intórse binisĭoru spre gangu sĭ o luĕ la petioru.

Pavelu pareĕ dintru antĕiu cĕ voiesce se-lu urmeze, apoi érasĭ facĕ o mișcare cĕ sĭ cându ar' fi voit u se intre in sĭura.

„Ce s'a intemplat u Pavele,“ i strigĕ acum muma-s'a din ferĕstra.

„Unu bĕdĕranu a calcatu pe Tĭc'a Marii Luichii pe petioru, sĭ muierile dĭcu, cĕ i-ar' fi strivitu degetele asĭa de tare, incĕtu i s'au invinetĭtu.“

„O sermanĭc'a,“ o compatimĭ cocón'a Leftera. „Dór' nici nu va fi in stare, sĕ se duca acasa, du-te de spune visitiului se puna caii la caru sĭ s'o duca acasa, dar' numai decĕtu, cĕ-ci trebuie sĕ se duca apoi dupa tata-teu sĭ se nu intĕrdĭe cumv'a.“

Pavelu alergĕ se indeplinĕsca ordinulu mamei s'ale. Se bucurĕ de ingrigirea ce areĕ cocón'a Leftera pentru Tĭc'a sĭ i-se pareĕ cĕ unu bunu presemnu pentru dragostea s'a. Dĕca ar fi sciutu, cĕ muma-s'a numai de frica, se nu remĕna Tĭc'a preste nópte prin apropiere, avuse ideĭ'a s'o trimita acasa in carut'a lor u, nu s'ar' fi bucuratu de locu, dar' nici prin gĕndu nu-i trecĕ asemenea lucru sĭ sĕmĕtĭĕ ace'a fericire egoista in sufletulu seu, care se gasesce adese-ori la tineri de vĕrst'a s'a.

Pavelu erĕ mĕngaiatu nu numai de simpatĭ'a ce aretase mama-s'a cĕtra Tĭc'a dar' sĭ de ace'a intĕmpleare norocósa, cum o numĭĕ elu, cĕ tocmai Vasfi, nesuferitul u Vasfi, fusese acel'a, care aduseserai pe iubit'a s'a in acĕsta stare de doreri.

Acum poteĕ sĕmĕtĭ deosebirea cea mare ce erĕ intre elu sĭ intre acelu bĕdĕranu.

Visitiulu venĭ cu carut'a, Tĭc'a fĭ incarcata sĭ dusa.

Pavelu se uitĕ cu dragu dupa ea. Erĕ multĕmitu, cu deseversĭre multĕmitu de sfĕrsitul u, ce luase acĕsta dĭ inceputa cĕm tristu pentru dĕnsulu.

Joculu se urmĕ, dar' nu mai aveĕ nici unu interesu pentru Pavelu. Mersĕ érasĭ susu pe vĕrfulu dĕlului sĭ se incercĕ a descoperĭ urm'a iubiteĭ s'ale, printre norii de prafu redicati de carale, care se duceĕu spre satulu Tichii. Incercarea s'a covilarĕsca erĕ fĕra nici unu resultatu firesce, cĕ-ci carulu cu fĕt'a, disparuse demultu, pĕna-ce Pavelu potuse ajunge pe vĕrfulu dĕlului; dupa unu tĕrdĭu vedĭu, la o cotitura a drumului unu caru trasu de doi cai, pe care ĭ-i cunosceĕ. Erĕ caii lor u sĭ in caru recunoscu bine unu trupu.

„Dóme sĭnte, a moritu Tĭc'a sĭ visitiulu nostru o aduce inapoi,“ acestu gĕndu infioratoriu, 'lu facĕ se séra in petióre sĭ s'o tulĕsca josu in curte, unde ajunse, tocmai cându intrĕ sĭ carulu lor u.

Pavelu recunoscu cu bucurĭa cĕ se inșiĕlase.

In caru jaceĕ unu trupu de omu, dar' nu erĕ alu Tichii, ci a lui Stoic'a dĕrstariulu, care se imbetase in cĕrcĭum'a satului de erĕ cĕ mortu sĭ pe care fertatii sei, dupa ce se rogasera de visitiu cĕ se-lu iee cu dĕnsulu, 'lu incarcasera sĭ-lu trimisera asĭa acasa.

„M'a batutu Domnedĭeu, fiindu-cĕ eu am fostu acel'a, care i-am dat u bani cĕ se mai bea atĕt'a dupa-ce beuse destulu,“ 'si dĭse Pavelu sĭ se duse in casa, urĕ treptele sĭ se aruncĕ in patu, dĕndu-se gĕnduriloru s'ale.

(Va urmĕ.)

Suferințele unui gourmandu.

Eu sunt, s'eu mai bine d'eu erám unu garsonu betrânu. Cincidieci de ani 'mi trecura cá unu visu s'í, pofu se-o spunu, in deplina fericire. Ce-mi lipsiá mie, cá se me s'ém'tiescu bine? O nev'asta? Nimicu mai puçinu cá ast'a: Femeile, asiá mi-se spuneá, persista bucurosu prelânga voint'ia loru proprie s'í cheltuescu bucurosu paralele, ér' mie 'mi placeá se me controlezu eu insusi pe mine s'í se dispunu in deplina libertate de cas'a mea. Afara de ace'a o sciám prea bine, cá unu garsonu in anii cei mai buni s'í de-o infaçis'iare suportabila, care dupa o indelungata activitate de negustoriu a dusu-o la cev'a, e in societate cu multu mai bine primitu, decâtu unu barbatu casatoritu, mai alesu déca se scie portá galantu façia cu sexulu frumosu. Prin urmare nu aveám nici o cauza, de a-mi dorí vre-o schimbare.

Ce'a-ce me léga mai tare de viét'ia mea de garsonu, erá cocón'a Mi'a, veduv'a unui espresu, care s'a fostu nenorocitu in serviciulu meu. Acést'a femeia escelenta avuse amabilitatea de a devení bucatarés'a mea s'í, d'omne ce mai bucatarés'a! Nu dóia, cá erá t'ênera ori inzestrata cu cine scie ce gratii trupesci, — ast'a nici cá se potrivíá cu t'it'orea unui garsonu, — ori cá erá blânda s'í placuta; nu, din contra aveá unu temperamentu cá m'agitatu, dar' ast'a-i pot'ent'ia numai auctoritatea inaintea celor'alalte servit'ore s'í apoi façia cu mine nu-si aretá mân'ia nic'iodata. Lucrulu de capetenia erá cá ferbeá de imune, s'í mai multu nu acceptám de la ea. Ciórbele ei, fripturile ei, entrée-urile ei erá domned'iesci, pragiturile s'í partetele ei adeverate capu-de-opere, dar' chiar' capu-de-opere.

In adev'ere, déca as'iu voi se ins'iru t'ote bucatele, cu care brilliá, nu as'iu mai gatá-o; desertele ce mi-le aduceá, eráu rezultatele adev'eratelor inspiratiuni, cá-ci o receta pentru ele nimeni nu i-a scrisu vre-odata. — propriulu ei spiritulu, propriulu ei talentu extra-ordinaru f'i inspirá aceste capu-de-opere. Ce-mi pasá apoi mie, cá erá de vre-o s'iese urme de inalta, aveá unu nasu nodurosú s'í o mustét'ia destulu de respectabila s'í prelânga t'ote aceste numai vre-o câtev'a fire de peru albu pe capu s'í v'oceá unui capitanu de artelarie in mijloculu bubuitului tunurilor.

Erám fericitu. Aveám nesce odai elegantu ajustate s'í poteám, cându voiám, se-mi invitú câte unu prietenu, sciindu, cá are se fie bine ospetatu. Fumám unde voiám, nu me genáu nici cele mai albe perdele, veniám acasa cându 'mi placeá s'í erám toturoru cunoscutiloru mei casatorit'obiectulu celei mai mari invidii. Afara de ace'a 'mi zimbiáu cele mai frumóse fete, veduve tenere eráu afabile cu mine s'í prelânga o asemene in-t'empinare s'ém'tiám cu óre-care placere, cu cátu erá mai bine se-ti poti alege dintre dóuedieci s'í cinci de dame tinere, decâtu se-ti fi alesu in fapta un'a. Cocón'a Mi'a înca s'a pronunçiatu asup'r'a acestui

lucru de repetite ori s'í cá m' destulu de respicatu s'í hotarítu. Pe d'omne, asiá diceá ea, nu le póte suferi odata cu capulu; acestu soiu de femei gusta dia t'ote cele s'í totu nu sciú ce va se dica a ferbe bine; s'í cându d'omn'a are vre o superare in casa, iese totu-de-a-un'a in bucatarie, cá se-si verse aci superarea. Nu, o stap'ena in casa nu erá de locu dupa gustulu cocón'ei Mi'a s'í deóre-ce ace'a nu se t'êneá nici de conditionile mele de viét'ia, noi t'ota viét'ia poteám se traimu fericiti intre asemene impreg'urari, déca nu me puneá pecatele se-mi procurezu o echipagie s'í unu visitiu.

Ce d'uchu necuratu a po utu se-mi bage as'ia cev'a in capu? D'ora eu esiám cum se cade la cale cu birg'ia ce o aveám abonata? Inzedaru, eu trebuíám se am o echipagie proprie s'í in scurtu t'empu s'iedeá in bucatarie unu visitiu sdravenu s'í mâncá cu multa indestulire bucat'ielele cele bune, pe care cocón'a Mi'a i-le puneá dinainte. Se vedeá, cá elu sciú se-i apretieze art'a; mai multu, se pareá cá veneratiunea ce o aveá pentru produsele de arta o transportá asup'r'a creat'orei s'í incepu se-a face curte in t'ota form'a.

Nici-odata nu mi-ar' fi trasutu prin minte, cá unu moritoriu ar' poteá se intreprinda unu asemene lucru s'í fiindu-cá in urm'a acesteia lasase-mi neobservate t'ote semnele acestei aderent'ie, catastrofa a venitú f'ara veste preste mine. Cocón'a Mi'a, care de mai multe dile amblá incóce s'í incolo surid'f'endu dragalas'iu s'í fac'undu o mutra smerita, intr'o buna deminét'ia 'mi spuse, cá ea voiesc' se se schimbe. „Intrucátu?“ O intrebáiu eu, nefiindu in stare a s'í presupune o legatura intre notiunile „casatorie“ s'í „cocón'a Mi'a.“ „E Tom'a, visitiulu, domnulu meu,“ 'mi díse ea cu s'f'itiune, „f'ara indoéla unu om as'iediatu s'í onestu — dar' starue asiá de grozavu, cá me temu cá in patruspred'iece dile trebue se iesu de aici. Noi adeca ne-am cruçiatu câte cev'a, Tom'a s'í eu, s'í voimu se ne arang'iamu unu restaurantu micu. 'Mi pare reu de d.-v'ost'ra, cá-ci 'mi merge atátu de bine aici.“ ...

„Ce se iesi?“ Strigái eu spariatu, „ast'a nu o poti face cocón'a Mia; eu suutu indestulitu cu d.-t'a s'í cu Tom'a. Casatorit'ive, dar' remaneti la mine; am se ve dáu plata mai mare, totu ce voiti, numai nu ve duceti de la mine!“

„Me rogu domnule, cá femeia maritata nu vreáu se remánu in slujba s'í propriulu nostru restaurantu este visulu inimii mele. Eu adeca suntu f'orte romantica s'í sentimentalá s'í totu-de-a-un'a am avutu fantasii frumóse. Inse nu-mi potú ajutá, pe cátu 'mi pare de reu — eu trebue se me ducú.“

Cu batist'a la ochi es'í cocón'a Mia din odaia. Eu desperatu, me aruncái pe canapea s'í 'mi faceám feliu de feliu de gânduri. Nici o femeia pe lumea ast'a nu ferbiá asiá cá ea, déca se duceá, trebuíá se iau unu barbatu in loculu ei. Unu bucatariu románu la t'ota in-t'emplarea 'mi sciá gatí carnurile, dar', vai, desertele! Cum aveá se remána cu desertele! Unu francesu mi-ar' face

nesce talmosiu-balmosiu, cã asiú capetã mereu friguri. Unu neamtïu, desî bucatariu nascutu, nu aveã ce'a-ce eu de obiceiú numiãm „repertoarulu cocónei Mia.“ Trasêi clopotelulu sî minune! Cocón'a Mi'a venise ea ins'asi.

„Bine, cã vii“ î-i dîsei, „am se vorbescu cu d.-t'a. D.-t'a nu poti se te duci. D.-t'a sci, cã eu nu me potu lipsi de d.-t'a.“

„Dar' eu am promisu Tomei sî nu mi-e permisú se-i rupu inim'a,“ dîse cocón'a Mi'a. „Suntu de-o natura cu multu mai sensitiva, decãtu se me jocu cu sentimentele unui barbatu.“

Oftãi sî inchisei ochii.

„Mai pofititi cev'a, domnule?“ Intrebã ea.

„Am se moriu de fóme,“ 'mi fû respunsulu.

„Nu, domnule; ce e dreptu, mâncarea nu ve va placeã, dar' totu aveti se mâncati. Sî cãtu de bucurosu ar' fi altulu in loculu d.-vóstre.“ Éra disparã, acum inse nu o mai chiamai pe ea, ci pe Tom'a.

Elu intrã in launtru, stergãndu-si buzele; de-siguru cocón'a Mi'a i-a datu vre-o bucatara buna. „Toma“ î-i dîsei eu, sîedi sî me asculta. Aflu tocmai cã ai de gãndu se-mi furi pe cocón'a Mi'a. Ast'a me surprinde sî o desaprobu.“

„Noi amendoi suntemu maioreni sî nu suntemu sclavi,“ respunse visitiulu.

„Dar' ar' trebui se ve gãnditi la mine,“ dîsei eu.

„Ast'a am facutu-o; vorbiseramú de d.-vóstra sî gãndiãm antãiu se remãnemú la d.-vóstra — restaurantulu inse totu e mai bunu, sî apoi domnule, placeã-v'aru d.-vóstre, chiar' se nu fiti de locu gelosu, decã nevést'a d.-vóstra s'ar' ingrigi de economi'a sî persón'a altui'a?“

„Prin urmare voi nu voiti se remãneti!“ Dîsei eu desperatu.

„Nu, multîemimu frumosu, eu suntu unu neamtïu sî cas'a mea e pentru mine o fortaretîa. Loculu e bunu, ce e dreptu, dar' Antãiu 'mi umblãse gãndulu la o mica cameriera din vecini, — e fórtè frumósa sî abiã de sieptespre-diece ani; inse eu nu am crutiãtu nimicu, ér' cocón'a Mi'a fórtè multu. Pentru acést'a omulu usóru póte se suferè prosti'a sî nasulu ei celu nodorosu. Déca ce'alalta ar' avé cev'a apoi de, — dar' tocmai cã ea nu are nimicu.“

„Cãtu a crutiãtu cocón'a Mi'a?“ Intrebãi eu.

Elu 'mi spuse sum'a sî apoi 'lu demisei. Pe elu 'lu poteãm acum cumperã, dar' cãtu o fi avendu se fie pretiulu cocónei Mi'a? Inca in ace'asi séra me hotarîi alu afã. Tom'a erã la cai, servitóra erã dusa de-acasa. Me dusei in bucatarie sî afãi pe cocón'a Mi'a cu o batista la ochi. La intrarea mea, ea se spariã sî se redicã.

„Siedi numai, cocón'a Mia,“ dîsei eu, luãndu unu scaunu. „Ce mai supa ai avutu astadi, ce mai friptura! si-apoi salat'a ace'a! Eu nu potu se traiescu fãra d.-t'a, gãndesce la miseri'a mea, decã d.-t'a te vei duce!“

„Eu me gãndescu,“ oftã ea.

„Ei, atunci remãi.“

„D.-vóstra nu veti presupune, cã eu se rupu inim'a bietului Toma.“

„Dar' 'mi rupi d.-t'a pe a mea, cocón'a Mia.“

„Nu, eu nu credú, cã inim'a are cev'a de a face aci, numai stomachulu e interesatu, ast'a o sciu eu prea bine.“

„Se dîce inse, cã prin stomachu duce calea spre inim'a barbatului.“

Cocón'a Mi'a me priviã indelungatu. „Eu am venitu,“ continuãi eu, „cã se te abatu dela ide'a, de a me parasí. Ce ti-asiu mai poté acum spune?“

„Ce'a-ce a-ti poté se spuneti, nu veti voi,“ respunse cocón'a Mi'a. „Vedeti, mi-se ofere unu omu cinstitu sî eu nu-lu potu respinge — decã nu cumv'a mi-se va oferí unulu mai bunu.“

„Sî decã s'ar' intêmplã acést'a?“

„Atunci m'asiu mai gãndi sî eu.“

Eu tãcui sî me uitãi la cocón'a Mi'a. Ca din intêmplare redicã ea coperisiulu de pe o cratitiã sî se uitã in launtru. O aroma delicata esise de acolo asiã cã fia-care nervu 'mi incepù a bate.

„O nóua bucata?“ dîsei eu incetu.

„Cev'a de totu originalu,“ dîse cocón'a Mi'a.

Mirosulu aveã cev'a ce te ametiã, ce te invingeã cu deseversfre. Ori-ce resonamentu dispãruse faciã cu puterniculu impulsu, de a-mi asigurã aceste placeri ceresci.

„Cocón'a Mia,“ dîsei eu rapitu fãra unu lécu de resistentiã, poterea-si eu se fiu ace'a partiã mai buna?

„Credú diéu eu,“ fû respunsulu.

„Atunci mãrita-te dupa mine sî remãi aci.“

„Sermaue Toma!“ Oftã cocón'a Mi'a. „Dar' trebuie se o marturisescu, domnule, cã pe d.-vóstra de vre-o cãtiv'a ani incóce ve iubescu in taina.“

Diú'a urmatóre avù o scena cu Tom'a, dar' 'lu potui cumperã, luã pe tener'a cameriera sî abdisè de gãndulu la unu restauratu. Ce me privesce pe mine eu me cununai in septemãn'a trecuta cu cocón'a Mi'a. Cãndu sîediurãmu prim'a séra impreuna, 'mi dîse nevést'a-mea:

„Dar' cum stãmu, draga, te-ai ingrigitu tu sî de o bucatarésa?“

„D'apoi scumpa,“ î-i dîsei eu, tu cu talentele t'ale nu ai trebuintia de bucatarésa?“

„Asiã credi tu?“ Dîse avocat'a agitata. „Ei, decã credi, cã eu me voiu mai duce acum in bucatarie, acum, cãndu suntu dómna, te insieli amaru. Én' te ingrigiesci la momentu de o bucatarésa séu remãi fãra amédi!“

„Iubite cetitoriule, — compatimesce-me!“

D I V E R S E.

Cronica. — Mutarea direcțiunii postale la Clusiu. Directorele telegrafo-postalu din Sibiiu, Bene, a fostu dfilele aceste la Clușiu, că se inspecteze locul in care sî planurile dupa care se va cladi edificiulu pentru acēsta direcțiune ce este a se permuta dela Sibiiu la Clușiu. Dēnsulu a gasitu locul acomodat si planulu corespunditoriu si si-a exprimat speranța, că acestu din urma va obtinē si aprobarea ministeriului de comerciu. Din Clușiu directorulu Bene a plecatu la Budapest'a că se confereze cu ministrulu Baross totu in acēsta cauza. — Dēca planurile voru fi aprobate in ministeriu, la primavēra va incepe cladirea localului si ast'felu direcțiunea telegrafo-postala pōte pe tōmn'a viitore va parasī Sibiiulu si se va mutā in Clușiu.

Regularea proprietatii. Ministrii ung. de interne, de justitiā si de finantie au esmisu o circulara referitōrie la regularea proprietatii si la comasatiā in Ardealu, precum si pe teritoriile fostelor comitate Crasnu'a, Solnoculu de mijlocu. Cetatea de pētra si Zarand cu indrumare, că unde suntu mlaștine ori locuri acoperite cu apa statatōre, partile interesate se fia facute atente. că se ingrigiēscā, in propriulu loru interesu, inca inainte de clasificare, de lucrarile pentru scurgerea apei, avēndu a face planurile pentru aceste lucrari gratuitu oficiulu inginerilor de câmpu din Budapest'a cerculu 7. Dēca scurgerea apei apare că neeseceutabila inainte de regularea proprietatii, atunci la nou'a impartire se se separe locul pentru grōp'a cea noua, că ast'felu se se impede imbucatatirea de mai tārdu.

Activitatea oficerilor rezervisti. Pentru a se mai acoperi o parte din lips'a de oficieri activi, se voru activā si in 1890 unu numeru de sublocotenenti rezervisti. Acesti'a au si fostu incunosciintati de comande corporurilor de care se tiēnu, că, dēca voiescu a intrā in armata că oficieri activi, se-si dea petitiunile la comande de corpu pāna la 1. Decemvre n. Cei lipsiti de mijlōce se declare acēst'a in petitiu, si atunci voru primi in tēmpulu serviciului de proba competintiele obicnute dupa gradu, nu inse si cheltuelile de caletoria, impreunate cu esamenulu, cu exercitiile de mapare si altele. — In petitiuni au se arete sublocotenenti rezervisti, dēca voiescu a incepe serviciulu de proba la 1. Ianuarie ori la 1. Maiu.

Reorganizarea scōleloru de cadeti. Ministrulu de resboiu a ordonat urmatōrele relativu la scōlele de cadeti: — Elevii asentati ai scōleloru de cadeti se voru numi „frecuentanti,” er' cei neasentati „alumni” (zōglinge). Elevii, cari pāna la inceputulu anului 1889/90 au terminatu anulu alu 17-lea din vietia, dar' nu suntu inca apti pentru serviciu, voru fi asentati, numai dupa absolvērea scōlei. Asentarea si inrolarea absolventiloru se va face conformu legii militare si analogu cu a absolventiloru din academiile militare. Alumnii scōleloru de cadeti suntu datori se dee salutulu de onōre Maiestatiloru Loru, membriloru Casei domnitōre, generaliloru, oficeriloru, suboficē-

riloru, preotiloru si functionariloru militari in uniforma si profesoriloru loru civili. Competența eleviloru se va numi pe viitoriu „bani de busunariu.” Adjustarea rămēne totu cea vechia, cu mici modificatiuni. In locu de distinctiunile de pāna acum (stele) alumnii voru capetā dupa gradulu de progresu in studii distinctiuni analōge celoru din scōlele reale militare. Afara de ace'a voru portā portēpēe de suboficēru la baioneta si golonu de corporalu la chivera. Bort'a de auru dela māneci li se lasa si pe mai departe.

Tarifulu pe zone si unele reforme la calea ferata. Introdacerea tarifulu pe zone pentru liniile ferate ale statului are succese. Ast'felu dupa raportulu mai nou alu ministrulu Baross, dela 1. Augustu, cāndu s'a introdusu tarifulu pe zone, si pāna la 10 Octomvre, numerulu caletoriloru s'au urcatu cu unu milionu si jumetate, er' alu veniteloru cu 441.000 fl. Succesele aceste din luna in luna suntu totu mai mari. Pentru comoditatea publiculu caletoriu inca in decursulu acestui anu se voru introduce pe anumite linii ale căii ferate vagōne pentru dormitu. Pentru intrebuintiarea acestor'a caletorii voru avē se plătēscā o supr'ataxa nōptea de 4 fl., diu'a de 2 fl. — Apoi de aci inainte se voru potē capetā bilete de caletoria atātu la poste cātu si la hoteluri mai mari.

Culesulu viiloru in Romania a fostu celu mai bunu. Strugurii in calitate suntu cu multu mai superiori că in anii trecuti, er' incātu privesce cantitatea, proprietarii de vii, ne mai avēndu vase de ajunsu, au fostu necesitati a face gropi mari cimentate in pamēntu si acolo au slobozitu mustulu. — Mai multe case franceze cumpera in cantitati mari vinurile romāne, cari s'au doveditu de fōrte bune pentru fabricarea șampaniei.

Societatea lit. „Petru Maioru” a tinerimei universitare romāne din Budapest'a s'a constituitu alegēndu-se in Comitatu Pres.: Pavelu Oprisia, stud. phil. Vice-pres.: Valeriu Branisce, stud. phil., Secretariu: Josifu Blaga, stud. phil., Cassariu: Emilianu Popescu, stud. phil., Controloru: Vasile Moga, stud. techn., Bibliotecariu: Joanu Onciu, stud. techn., Notariu: Joanu Davidu, stud. jur. si George Juga, stud. phil., Economu: Petru Anca, stud. jur., — er' in Redactiunea foi „Rosa cu ghimpi.” Redactoru Virgilu Onitiu, stud. phil., Titu Nonu Babesiu, stud. jur. si Colaboratori: Titu Nonu Babesiu, stud. jur. si Valeriu Onitiu, stud. phil., — apoi in Comisiunea literara: Pres.: Virgilu Onitiu, stud. phil., Referent.: Joanu Costa, stud. phil., Membrii: Joanu Davidu, stud. jur., Josifu Diamandi, stud. com., George Juga, stud. phil., George Morariu, stud. med. si Joanu Onciu, stud. techn.

Bibliografia. — Prim'a carte de cetire si scriere dupa metod'a cuvintelor normale de C. Meissner profesoru de pedagogia si directoru alu scōlei normale „Vasilie Lupu” din Iasi, si Victoru Dogaru, provisoru la liceulu diu Iasi si fostu revisoru scolaru. Aprobata de Ministeriulu instructiunei cu adres'a Nr. 16,163 din 24 Novemvre 1888. Editi'a I, Iasi, tipografi'a nationala, strad'a Alexandri, 1889. Acestu abecedariu, lucratu dupa metod'a analitica-sintetica, ofera folosulu practic prin paginile negre, ce imitēza tabl'a, punēndu ast'felu faciā in faciā literele si cuvintele tiparite cu cele scrise, avēndu si ilustratiuni pentru instruirea intuitiva. Pretiulu 50 bani (cām 22 cr.)

Carte de cetire pentru gimnasii, scōle reale, comerciale, pedagogice (normale) si pentru scōla de adulti, de Ionu Popea, profesoru la gimnasiulu

românu din Braşov. Tom. I. Edițiunea II. Editur'a bibliotecii Nicolae I. Ciurcu, Braşov, 1889. — Repede trecere a edițiunii atâtău din această carte de cetire, e cea mai via dovăda despre drept'a apretiare a netagaduitei valori a acestei carti, care cuprinde cele mai alese bucati, de cetire pline de invetiaturi si exemple morale, pentru viet'ra sociala si povetie folositoare pentru viet'ra practica. Recomandam cu tota caldur'a această carte de cetire lucrata cu o rara pricepere si deosebita ingrigire, pretioasa nu numai pentru scola, ci si pentru familia. Pretiulu 1 fl 40 cr.

Religiunea crestina, cuprindendu invetiaturi despre credintia si faptele bune crestinesci, pentru scolile elementare de ambe sexe, de Ionu Popoa, profesor la gimnasiulu romanu gr. or. din Braşov. Edițiunea VI. Editur'a bibliotecii Nicolae I. Ciurcu, Braşov 1890. Pretiulu 12 cruceri.

Istoria santa a Testamentului nou compusa pentru scolile secundare de Chalistrat Coca, profes. de relig. la scol'a reala sup. gr. or. din Cernautiu. Editur'a Fondului religionariu gr. or. alu Bucovinei. — Cartea acest'a este bene intocmita si intru tote corespunde recerintieloru. Pretiulu e 85 cr.

Ritualu pentru pruncii din scolile elementare poporale, de Titu Budu protopopu-parochu, adm. vicariulu etc. etc. — Pretiulu 20 cr. Recomandam introducerea acestui manualu in scolile poporale.

Cursu metodicu de Istoria naturala pentru scolile poporale de Ipolitu Ivasievici, profesor de sciintiele naturale la gimnasiulu romanu gr. or. din Braşov. Edițiunea II emendata si amplificata in textu si cu ilustratiuni. Editur'a bibliotecii Nicolae I. Ciurcu, Braşov 1890. Pretiulu 30 cr.

Viet'ra lui Marcu Tului Cicero cu deosebita privire la corespondintia s'a epistolara, de Ionu Valeriu Barcianu, a aparutu in forma de brosiura si se pote procura de-adreptulu de la autoriulu in Timisior'a seu de la noi. Acestu studiu curatu literariu ofere, pentru bagatelulu pretiu de 45 cruceri, lectura pre atragatoria si instructiva infaosindu elu cu tota claritatea si vivacitatea icone din periodulu celu mai maretiu, mai gigantic din Istori'a strabuniloru nostri, si anume din viet'ra marelui consulu si neintrecutului oratoru, domnu alu forului romanu, M. T. Cicero. — Studiulu se mai distinge prin o limba romana curgatoria, curata si prin unu stilu ce se nisuesce a se apropiat de celu ciceronianu. Cutezamu deci a recomanda acestu studiu celei mai caldure spriginiri, mai alesu tinerimei studiose din clasele superioare, si de la diversele facultati, precum si tuturoru cari vreu se se misce in viet'ra publica si au trebuinta de cunoascerea si cultivarea caracterului parintelui familiei seu a amicului, a barbatului de statu, seu a functionariulu intre feluritele impregiurari ale vietii.

In ore libere de M. Elian dela Gruea. Cu portretulu autorului. Acestu opu de 104 pagine cuprinde: Nenciu, Mitia, La Mosi, Nota — cari in-

tindu o lectura potrivita pentru de-a-ne petrece cu ea cateva ore libere. Pretiulu e 2 lei.

Procesulu de Presa alui Parteniu Cosma contra Septimiu Albini, pertractatu inaintea Gurtii cu jurati din Clusiu la 27 Martiu n. 1889 — Editorulu acestei brosiuri au purcesu din principiulu de dreptu „Audiatur et altera pars“ precum e si de doritu ca se nu fia nimene judecatu prin opiniunea publica fara de-a fi si densulu ascultatu.

Cuventare de aperare a d.-lui avocatulu *Ju-liu Coroianu* din Clusiu, tienua cu ocaasiunna procesulu cunoscutu alu d.-lui Dr. V. Lucaciu, a aparutu in limb'a magiara in care a fostu si rostita. Pretiulu e 20 cr.

Calendare pe anulu 1890. Amu mai primitu: Calendariu pe an. dela Christ. 1890. Anulu XI. Editur'a tipografiei diecesane din Aradu. Pe langa partea calendaristica bene intocmita, cuprinde Siematismulu Metropoliei ortodoxe-orientale romane din Ungari'a si Transilvani'a si alu Diecesei Aradului; apoi o bogata materia de lectura instructiva si distractiva, din care insemnamu aici: Diu'a de mane, Banulu, Diu viet'ra unoru barbati mari, Influinta atractiunei corpuriloru ceresci asup'ra pamentului. Cum trebuie se crescemu pruncii; si multime de poesii dela cei mai buni poeti ai nostrii; — apoi articlii din economia si higiena, — anecdote, glume, gacituri etc.

Calindarul Poporului edatu de Institutulu tipograficu din Sibiu este celu mai eftinu Calendariu romanescu, cu tote ca are unu cuprinsu bogatu atatu in partea calendaristica catu si in partea de cetitu. Partea calendaristica este bene intocmita si imbogatita cu Notitie economice. Urmeza apoi pe langa altele indrumari cu privire la posta si telegrafia, — mesurile noue si vechi, — autoritatile besericesci in Ungari'a. Partea de cetitu cuprinde altele: Mosiu Jon Roata, — Cine a scosu pe Adamu si Ev'a din raiu, — Desfundarea pamentului, — Secara, — Trieselatulul animaleloru de munca, — Unu tipu americanu, — Originea tiganiloru, — Ovreurulu si Dorobantiulu, — Proverbii armenesci; — apoi multime de poesii dela cei mai buni auctori, — mai departe anecdote, doine poporale s. a.

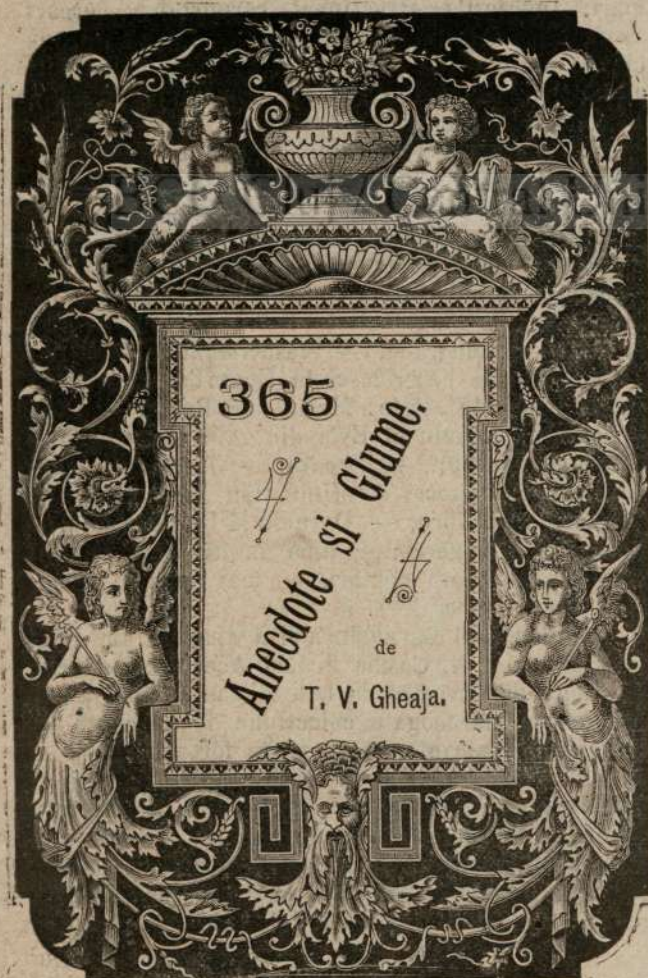
Calendarul Caraghiosului a aparutu in Editur'a bibliotecii N. Cosma in Iasi. Acestu calendariu, pe langa partea calendaristica bene intocmita cuprinde cea mai bogata colectiune de anecdote interesante si picante, mare parte forte frumosu si potrivitu illustrate; si intre tote aplicate varii si varii vignete care de care mai sioda. Preste totu Calendariulu acest'a intinde lectura de distractiune pe care se n'o mai lasi din mana. Calendarulu e tiparitu in 8° mare pe hartie fina si costa numai 1 fl. Se pote procura dela Librari'a Editoria.

D.-lu V. A. Urechia a cerutu ministeriulu de instructiune a Romaniei se-i publice cele 12 volumne ce le are gat'a asup'ra „Istoriei Romaniloru din perioda dela tractatulu din Cuciucu-Cainardji si pana la 1864“. In aceste volume se voru pu-

blică preste 3000 de volume, care au fostu utilizate de d.-lu Urechia, pentru a face o adevărata istorie socială a Româniloru.

Avisu! Se aduce la cunoștiința Onoratului Publicu român, că societatea „Petru Maioru“ a junimei române din Budapesta dispune încă de numeroase exemplare din opulu „Istoria pentru începutulu româniloru în Dacia.“ Acestu opu interesantu pentru fie-care român și omu inteligentu, care se interesă de trecutul națiunii române și de argumentele, cu cari Petru Maioru încă pe la începutulu vécului de față a documentatu originea latină a româniloru, este prea nimeritu cadou pentru fie-care școlă română și ar' merită se nu lipsesca din nici o bibliotecă română. Atragemu deci atentiunea Onoratului Publicu român asupra acestei carti pretioase! — Ea se pôte procură dela societatea „Petru Maioru“ din Budapesta IV. S6-utza. Nr. 6. cu pretiulu de 75 cr. cu espediția cu totulu.

Chiar' acum au aparutu:

Pretiulu unui esempl. cu porto francatu 65 cr. Se pôte procură dela „Cancelari'a Negrutiu.“ în Gherla.

Proprietariu, Redactoru respundietoriu și Editoru: NICOLAE F. NEGRUTIU.

Gherla Imprimari'a „Aurora“ p. A. Todoranu 1889.

Glume. — Unu domnu care doresce se se însore se duce la una persónă care mijlocesce ast'felu de casatorii și cere se i se dă o veduva tēneră.

Afacerea merge perfectu.

Dar' înainte de a adresă cererea s'a veduvei, elu află că veduv'a propusa e o cocheta.

Domnulu se infuriéza.

— Ce ai de a-mi dice, respunse mijlocitoriulu, — mi-ai cerutu o veduva și éta t'ă-am gasitu, Dómn'a ce ti-o propusei abia de o luna a fostu parasita de amantulu seu, este prin urmare o veduva fôrte teneră.

Curagiu evreescu. La anul 1844 s'a dîsu Evreiloru din Romani'a că în compensatiunea drepturiloru ce li s'a datu se-si faca si ei o garda dintr'ai lor si se-o trimita la frontari'a de la Prutu.

— Bucuros, respusera ei, numai v'am rogă se ne datî gardisti de-ai d.-vostra, care se pazesca pe-ai nostrii pâna acolo.

Intre finantiari. — Femei'a t'a te însiela, scumpulu meu. Tu nu te incredi pôte încă?

— Nu, de siguru.

— Ei bine, credu că e datori'a mea de a te informă, că ea te însiela cu...

— Oh! te rogu nu-mi spune numele seducatoriului... pôte se fia vre-unulu care 'mi datoréza bani, si atunci nu voi mai indrasni se-lu imprumutu, sciendu că e isielatoriu!

Visasemi că o mare nenorocire o se-mi vina; m'am dusu la o carturarésa și mi-a spusu că am se me însoru.. Éta-me liniscitu.

Caus'a tardivitatiei. E unulu dupa medjulu nopției. X. merge incetu și parcă dă îndaretu legându-se.

— De ce nu mi-o fi sporindu calea? dise unui amicu.

— Pentru-că ai beutu multu.

— Ba eu credu fiendu-că am mâncatu prea multi raci.

Unu adevératu domnu. X. . . unu incapatinatu érá murdariu de prafu.

— Se-ti dáu o perie, se te cureti i dîse S.

— Ce? respunse X... superatu, ôre, eu sum slug'a mieu?

Servus amice! Da mai traiesci. Am fostu auditu că te-ai însuratu!...